ТЕРМИЗ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA’LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

Илмий-инновацион журнал

Jurnal OAK Rayosatining 2022-yil 30-sentabrdagi 325/6-son qarori bilan filologiya fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan

2021-yildan buyon nashr etiladi

2026 / № 4.1

Termiz – 2026

Muassis:
Termiz davlat universiteti

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

ILMIY-INNOVATSION JURNAL

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2020 yil 19 oktyabrda 1122 raqami bilan ro'yxatga olingan. Matnlarda foydalanilgan misol, ko'chirma va ma'lumotlar aniqligi uchun mualliflar javobgardir. Jurnaldan ko'chirib bosilganda manba qayd etilishi shart.

Bosishga ruxsat etildi: 10.11.2026
Qog'oz bichimi: 70x85
Bosma tabog'i: 5.94
Ofset bosma. Ofset qog'ozi
Adadi: 100
Bahosi kelishilgan narxda
Buyurtma: 155-son

«TerDU bosmaxonasi»da chop etildi
Termiz shahri, Barkamol avlod ko'chasi, 43-uy

Tahririyat manzili:
190111, Termiz shahri,
Barkamol avlod ko'chasi, 43.
Telefon: +998990 377 77 23,
+99895 986 07 77

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Rasmiy sayt:
https://journaltersu.uz

BOSH MUHARRIR:
Abduqodir TOSHQULOV,
iqtisodiyot fanlari doktori, professor

TAHRIR HAY'ATI:

Bekpo'lat Umurqulov, filologiya fanlari doktori, professor (bosh muharrir o'rinbosari)
Shoxista Maxmaraimova, filologiya fanlari doktori, professor (mas'ul muharrir)
O'ral Xoliyorov, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O'zbekiston)
Olmos Ulviy Binnatova, f.f.d., professor (Ozarbayjon)
Karl Rayxl, f.f.d., professor (Germaniya)
Vali Savash yelok, f.f.d., professor (Turkiya)
Dorota Silviya, f.f.f.d. (PhD), dotsent (Polsha)
Zabita Mahammad qizi Teymurlu, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent (Ozarbayjon)
Tarana Imomverdi qizi Xojieva, filologiya fanlari doktori, professor (Ozarbayjon),
Muslihiddin Muhiddinov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Ibodulla Mirzayev, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Abdi Mamatov f.f.d., professor (O'zbekiston)
Suyun Karimov f.f.d., professor (O'zbekiston)
Muhammadxon Hakimov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Nafas Shodmonov f.f.d., professor (O'zbekiston)
Dilmurod Quronov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Murodqosim Abdiyev, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Baxtiyor Mengliyev, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Normat Y o'ldoshev, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Baxtiyor Xolmuxamedov, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Bobonazar Murtazayev, f.f.n., dotsent (O'zbekiston)
Asqar Eshmo'minov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Obidjon Shofiyev, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O'zbekiston)
Zafar Umurqulov, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Nurali Amonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Hakim Ahmedov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Abdulla Xudoyqulov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Ahad Shukurov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Eshnazar Jabborov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Abdumurod Arslonov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Sirojiddin Turdimurodov, filologiya fanlari doktori, dotsent (O'zbekiston)
Umida Raximova, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Gulchehra Begmatova, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Nargis Qurbonazarova, filologiya fanlari doktori, dotsent (O'zbekiston)
Muyassar Xolova, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Shoira Omonturdiyeva, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Sherzod Turdiqulov, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Jo'rabek Cho'tmatov, t.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Alibek Omonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Humayun Nadim Muhammad, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Mahliyo Botirova, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)

Texnik muharrir: Bahodir To'raliyev

Учредитель:
Термезский государственный университет

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

НАУЧНО-ИННОВАЦИОННЫЙ ЖУРНАЛ

Зарегистрировано Агентством информации и массовых коммуникаций при Администрации Президента Республики Узбекистан от 19 октября 2020 года под номером 1122.

Авторы несут ответственность за точность приведенных в текстах примеров, отрывков и данных. Необходимо указывать источник при копировании из журнала.

Разрешено к печати: 10.11.2026
Размер бумаги; 70x85
Печатный лист: 5.94
Офсетная печать: Офсетная бумага
Тираж: 100. Цена договорная
Заказ: 155

Печатано в «Типографии ТерГУ»
ул. Баркамол авлод 43, г. Термез

Адрес редакции:
190111, г.Термез, ул. Баркамол авлод, 43.
Телефон: +998990 377 77 23, +99895 986 07 77

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Официальный сайт:
https://journaltersu.uz

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
Абдукадир ТАШКУЛОВ,
доктор экономических наук, профессор

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Бекпулат Умуркулов, доктор филологических наук, профессор (зам. главного редактора)
Шохиста Махмараимова, доктор филологических наук, профессор (ответственный редактор)
Урал Холияров, ф.ф.ф.д. (. PhD), доцент (Узбекистан)
Олмос Улвий Биннатова, д.ф.н., профессор (Азербайджан)
Карл Райхл, д.ф.н., профессор (Германия)
Вали Саваш Елок, д.ф.н., профессор (Турция)
Дорота Сильвия, PhD, доцент (Польша)
Забита Магомед кызы Теймурлу, доктор философии по филологии, доцент (Азербайджан)
Тарана Имамверди гызы Хаджиева, доктор наук, профессор (Азербайджан)
Муслихиддин Мухиддинов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Ибодулла Мирзаев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Абди Маматов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Суюн Каримов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мухаммадхон Хакимов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нафас Шодмонов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Дилмурод Куронов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мурадкасим Абдиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Бахтиёр Менглиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нормат Юлдашев, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Бахтиёр Холмухамедов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Бобоназар Муртазаев, к.ф.н., доцент (Узбекистан)
Аскар Эшмуминов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Обиджон Шофиев, д.ф.ф.н. (PhD), доцент (Узбекистан)
Зафар Умуркулов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Нурали Амонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хаким Ахмедов, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Абдулла Худайкулов, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Ахад Шукуров, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Эшназар Джаббаров, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Абдумурод Арслонов, д. ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Сирожиддин Турдимуродов, доктор наук, доцент (Узбекистан)
Умида Рахимова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Гульчехра Бегматова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Наргис Курбаназарова, доктор наук, доцент (Узбекистан)
Муяссар Холова, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Шаира Амонтурдиева, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Шерзад Турдикулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Журабек Чутматов, д.и.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Алибек Омонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хумаюн Надим Мухаммад, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Махлиё Ботирова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Технический редактор: Баходир Туралиев

Institutor:
Termez State University

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

SCIENTIFIC-INNOVATIONAL JOURNAL

Registered by the Agency for Information and Mass Communications under the President's Administration of the of the Republic of Uzbekistan on October 19, 2020 under number 1122.

The authors are responsible for the accuracy of the examples, passages and data provided in the texts. The source must be specified when copying from the journal.

Approved for printing: 10.11.2026
Size of the paper: 70x85
Printed sheet: 5.94. Offset printing.
Offset paper. Circulation: 100
Price is negotiable
Order: 155. Printed at the «Printing House of the TerSU»
43, Barkamol avlod str. Termez city.

Address of Editorial Office:
190111, Barkamol avlod str., 43,
Termez city.
Phone: +998990 377 77 23,
+99895 986 07 77

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Official website:
https://journaltersu.uz

EDITOR IN-CHIEF:
Abdukodir TASHKULOV,
doctor of economic sciences, professor

EDITORIAL BOARD:

Bekpulat Umurkulov, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (deputy chief editor)
Shohista Makhmaraimova, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (editor-in-chief)
Ural Kholiyorov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Olmos Ulviy Binnatova, doct.of philol. sciences, professor (Azerbaijan)
Karl Rayxl, doct.of philol. sciences, professor (Germany)
Vali Salvash Elok, doct. of philol. sciences, professor (Turkey)
Dorota Silvia, PhD, associate professor (Poland)
Zabita Magomed kyzy Teymurlu, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Azerbaijan)
Tarana Imamverdi gizi Khadzhieva, Doctor of Sciences, Professor (Azerbaijan)
Muslihiddin Mukhiddinov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Ibodulla Mirzaev, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Abdi Mmatov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Suyun Karimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muhammadkhon Khakimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Nafas Shodmonov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Dilmurod Kuronov, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muradkasim Abdiyev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Mengliev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Normat Yuldashev, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Kholmukhamedov, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Bobonazar Murtazaev, cand.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Askar Eshmuminov, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Obidjon Shofiev, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Zafar Umurkulov, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Nurali Amonturdiev, PhD (Uzbekistan)
Hakim Akhmedov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Abdulla Khudaykulov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Ahad Shukurov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Eshnazar Jabbarov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Abdumurod Arslonov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Sirojiddin Turdimurodov, Doctor of Sciences, Associate Professor (Uzbekistan)
Umida Rakhimova, Doctor of Philosophy in Philology (Uzbekistan)
Gulchekhra Begmatova, Doctor of Philosophy in Philology (Uzbekistan)
Nargis Kurbanazarova, Doctor of Sciences, Associate Professor (Uzbekistan)
Muyassar Kholova, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Shoira Omonturdiyeva, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Sherzod Turdikulov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Jurabek Chutmatov, Doctor of Philosophy in History (Uzbekistan)
Alibek Omonturdiev, Doctor of Philosophy in Philology (Uzbekistan)
Humayun Nadim Muhammad, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Makhliyo Botirova, Doctor of Philosophy in Philology (Uzbekistan)

Technical editor: Bakhodir Turaliyev

МУНДАРИЖА

TILSHUNOSLIK

Solixo‘jayeva Havasxon Zokirjanovna
Professor Nosirjon Uluqov – Namangan onomastika maktabi asoschisi 7

XAKIMOVA MUHAYYO KARIMOVNA
O‘zbek tili abstrakt leksikasida zidlik munosabatlari 11

SHUKUROV AXAT AXMATOVICH
Sinonimlarning lingvostilistik xususiyatlari 16

TURDIMURODOV SIROJIDDIN ESHQOBILOVICH
Yashirin, yumshatilgan va bilvosita ifodalangan ma’nolar tahlili
(evfemik ibora va maqollar misolida) 20

KURBANAZAROVA NARGIS SHODIYEVNA
Tortuvli etnonimining etimologik tahlili 23

TURDIQULOV SHERZOD DUMINOVICH
Ziyoratgohlar etimonining lingvomadaniy kodlarda aks etishi: sangardak teotoponimi 26

AHMEDOV HAKIM YARASHEVICH
Doston frazeologiyasida mifologik qatlamning lisoniy ifodasi
(Surxondaryo turkum dostonlari misolida) 29

ERGASHEVA DILRABO ALLANAZAROVNA
Badiiy so‘z san’atida dialogning ifodasi (Odil Yoqubov asarlari misolida) 32

ISOQOVA FERUZA SHAMSIDDIN QIZI
Kommunikatsiya, muloqot va diskurs: tushunchalarning farqlanishi va
diskursning kommunikativ maqomi 35

САЙДУЛЛАЕВА РАНО ИБАДОВНА
Проблема терминологической фиксации онимной периферии 38
(на материале русского и узбекского языков) 38

SULEYMANOVA NILUFAR KAMILOVNA,
TUKHTABAYEVA NILUFAR UKTAMJONOVNA
A token-level audit of acoustic measurements in british english vowel reduction 42

QULBULOV SHERQUZI TOSHTEMIROVICH
O‘zbek adabiy tilida nutq uslublari: funksional xususiyatlar va qo‘llanish mezonlari 45

TOJIYEVA DILDORA KOMILJON QIZI
Muammoli maqolada faktlardan foydalanish tartibi 50

ZAYNIDDINOVA ROZIYA SAIDAKBAROVNA
Nato harbiy terminologiyasining shakllanishi: institutsional va me’yoriy model 54

NURMATOVA DURDONA SHUXRAT QIZI
Ingliz va o‘zbek tillarida frazeologik birliklar baho ma’nosining nutqiy aktlarda voqelanishi 57

МУНДАРИЖА

ISLOMOVA BARNO XABIBULLA QIZI
O‘zbek tilida morfologik noaniqlik turlari: tasnif va avtomatik tahlildagi o‘rni 62

HAMROYEV SARDOR AKMALJON O‘G‘LI
Badiiy matnda makon deyksisini o‘rganishning
lingvopragmatik va diskursiv yondashuvlari 67

QURBONOVA MARJONA ERKINJON QIZI
Said Ahmadning «Ufq» trilogiyasida qo‘llangan antroponimlarning
lingvokulturologik talqini....71

ADABIYOTSHUNOSLIK

ALIMOV PARDA,
TOSHPO‘LATOV ZAYNIDDIN IBODULLO O‘G‘LI
Shafoat Rahmatulla Termiziyning ijodiy yo‘li....75

OCHILOVA OZODA BAXTIYOROVNA
Syujet yaxlitligida «davr, shaxs, muallif» uchligi sintezi....80

OBIDJONOVA MA’SUMA
O‘zbek va ingliz ilmiy fantastikasida kelajak motivining badiiy-poetik xususiyatlari....84

PARDAYEVA DILFUZA RAIMOVNA
Insider and outsider perspectives: the earliest literary models of amir timur
in uzbek and russian traditions (oral epic and medieval written sources) 87

ABDUNAZAROV O‘TKIR SAYDULLAYEVICH
A.Oripovning «Jannatga yo‘l» dostonida inson va jamiyat ziddiyatining badiiy talqini 92

ABDULLAYEVA NILUFAR IBRAGIM QIZI
Avhadiy Marog‘iy va Yusuf Amiriy «Dahnoma»larida
o‘n noma janrining poetik transformatsiyasi 95

XURRAMOVA TO‘LG‘ANOY MUZAFFAROVNA
Hakim Termiziy asarlarining adabiyotshunoslik talqini:
janr, timsol va axloqiy-didaktik an’ana masalalari....99

TA’LIM

ДЖУМАНАЗАРОВА ЗИЛОЛА ОБИДЖОНОВНА
Цифровые и интерактивные технологии в содержании
методической подготовки будущих учителей русского языка 104

МИРЗАЕВА ШАХЛО РИЗАЕВНА,
РУЗИЕВА МУШТАРИ ХУСНИДДИН КИЗИ
Эффективность развития русской диалогической речи студентов национальных групп....109

ТУРГУНОВА САЙЕРА АХМАДЖАНОВНА
Проблемное обучение в преподавании специальных филологических дисциплин 112

Filologik tadqiqotlar: til, adabiyot, ta'lim. 2026; 10
ISNN: 2181-1741 (Print)
ISNN: 2181-1725

SHAFOAT RAHMATULLA TERMIZIYNING IJODIY YO'LI

Alimov Parda,
Termiz davlat pedagogika instituti
o'zbek tili va adabiyoti kafedrasi professori,
filologiya fanlari nomzodi

Toshpo'latov Zayniddin Ibodullo o'g'li
Termiz davlat pedagogika instituti tayanch doktoranti,
o'zbek tili va adabiyoti kafedrasi o'qituvchisi

Go'zallik singari, poeziya (adabiyot) ham go'zallikning ifoda etuvchisi – kohinidir; o'zidan tashqarida hech bir maqsadni ko'zda tutmaydigan, o'z-o'ziga maqsaddir. Agar u inson ruhini ko'kka ko'tarsa, uni oliyjanob ishlarga, ezgu niyatlarga chorlasa, bu uning ko'zda tutgan maqsadi emas, haqiqiy faoliyati, mohiyatining xossasidir. Bu o'z-o'zidan shoirning bir oz bo'lsa-da, oldindan belgilab qo'ygan rejasini amalga oshiradi. Shoir faylasuf emas, musavvirdir. Uning manzara va tasvirlaridagi hamisha mavzu, shuhratga to'la ijod – behudud va rang-barang hodisalarga boy olamidir. Poeziya ko'ngilga obrazlar bilan so'zlaydi va undagi obrazlar ibtidosi tabiatning barcha mo'jizaviy hodisalari va shakllari qurilishida toblanib turgan go'zallik ifodasining mohiyatidir. Lekin eng mavhum tushunchalarini ham fikr billur qirrasidan o'tgan nurdek ko'rinib turgan jonli va go'zal obrazlarga jo qila oladi. Shoir hamma narsada shakl va rang ko'radi va barcha narsaga shakl, rang beradi. Shoir uchun dunyodagi barcha hodisalar o'z-o'zicha mavjuddir. Shoir ularning bag'riga kiradi, ular bilan nafas oladi, muhabbati bilan yashaydi, ularni asrab-avaylaydi, o'zboshimchalik bilan ularning mohiyatini buzmaydi. Shuning uchun shoir o'zi kashf etgan dunyoni mushohada etishdan, o'z g'oyalarini singdirishdan to'xtamaydi.

She'riyat – ruhiyat hosilasi, uning ilohiy ne'mat ekanligini unutmaslik kerak. Ko'plab she'riy to'plamlar yaratgan shoir emas, buyuk ne'mat egalari shoir ekanligiga iqror bo'lish shart. Tasavvurimizda A. Oripov she'riyatida biror-bir bo'sh, ma'nosiz satrlar ko'zga tashlanmaydi. Bu esa A. Oripovni voqelikka o'ta sezgirlik bilan yondashishi, undan quruq bayon emas, hikmat izlashi hamda yaratgan bergan noyob iste'dod bilan o'lchanadi.

Adabiyotning vazifasi haqida bahs-munozaralar bo'lgan, bundan keyin ham bo'lishi tabiiy hol. Bir narsani unutmaslik kerak, insonning ruhiy olami doimo nimagadir muhtoj. Ana shu ruhiy bo'shliqni faqat va faqat adabiyot to'ldiradi.

Haqiqiy she'r inson qalbini qurshovga oladi, tuyg'ular oqimini muvozanatdan chiqaradi, ruhiy torlarda kutilmagan baxt(hissiyot)ni keltirib chiqaradi, kishi she'riyat quliga aylanib qoladi.

Shuni alohida uqtirish kerakki, XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab, adabiyotimizda voqelikni badiiy idrok etish, inson ruhiy olami tasviri jiddiy o'zgarishga yuz tutdi. Abdulla Oripov, Erkin Vohidov, Shukur Xolmirzaev, Shavkat Rahmon, Halima Xudoyberdieva, Rauf Parfi, Uchqun Nazarov, Erkin A'zam, Usmon Azim, keyinchalik Isajon Sulton va Zulfiya Qurolboy qizi ijodida tasvirlashda inqilob yuz berdi, adabiyotda libosni yangilash san'ati kuzatildi, urf bo'lib qolgan, ancha zerikarli, ma'lum bir qolipdagi tasvirlardan voz kechildi, chinakamiga inson ruhiyati, uning tabiiy holatini yoritish asosiy omilga aylandi. Adabiyot insonshunoslik, ruhiy talab va ehtiyojga aylandi. Adabiyotimizda xalqning dardini badiiy haqiqat darajasiga ko'tarish kuchaymoqda.

R. Parfining shunday fikri bor: «Mozor sukunat, jimlik bilan ruhni tarbiyalaydi, san'at esa mung yordamida ko'ngildagi xasta tuyg'ularni davolaydi. Asar yurakning mahsuli, uning hosilasidir, u dilning qat-qatidan hech kim sezmaydigan, o'ta sirli nozik pardalarida tug'iladi. Odam odamdan muruvvat, shafqat, olijanoblik kutadi. Agar tuyg'ular yo'qolsa, dunyo huvillab qoladi. Yurakning parvarishiga muhtoj tuyg'ulardir.

Agar ana shu tuyg'ularga tilla sayqal tus berilmasa, o'lik tuyg'ularga aylanadi».

Nazar Eshonqulov: «Adabiyot tizimga emas, iymon va vijdonning azal va abad mohiyatidan kelib chiqib, inson ko'ngil zaminida tahlil qiladi. Tuzumlar o'tkinchi, chinakam asarlar esa inson ko'ngli o'lmagan ekan, yashaydi... Men hali ham Kafka, Joys, Kamyu, Prust, Folkner, Borxes, Onetti, Kortasar, Marks darajasidagi oqin ham, yozuvchi ham paydo bo'lgani yo'q deb hisoblayman».

Mashhur nazariyotchi olim Mixail Baxtin shunday deb yozgan edi... «Dostoyevskiy Gyotening Prometeyiga o‘xshash ovozsiz qullarni emas, balki o‘zlarini yaratgan ijodkor bilan bir safda tura oladigan, u bilan kelisha olmaydigan va hatto unga qarshi chiqadigan ozod odamlarni yaratadi. Qahramonning o‘zi va dunyo to‘g‘risidagi mulohazalari muallifning odatlari bilan teppa-teng, barobar keladi: uning mulohazalari qahramonning zarur xususiyatlaridan biri bo‘lgan obyektdagi obraziga bo‘ysunmaydi, ammo muallif mulohazalarini yetkazib beruvchi vazifasini ham bajarmaydi. U asar tizimida mustaqil, o‘ziga xos o‘rin tutadi, qahramon mulohazalari go‘yo muallif so‘zlari bilan yonma-yon tarzda eshitiladi va muallif so‘zlari, shuningdek, boshqa qahramonlarning to‘laqonli mulohazalari bilan uyg‘unlashadi».

Asarlarni tarixiylik tamoyiliga tayanmay tahlil qilish nojoizdir. Chunki har bir asarni yaratishda ma’lum bir hayotiy turtki mavjud.

Sh. Rahmatullayev she’riyati o‘zgacha olam. Uning nazmiy navolari xalq ohanglari bilan tutashib ketgan. Soddalik tagida she’riyatni tushunish, tahlil va talqin qilish, so‘zning qat-qat ma’nolarini topish, dunyo she’riyati va xalq og‘zaki ijodini chuqurroq anglashiladi.

Haqiqiy she’riyat esa davrning zug‘umlarini yengib o‘tishi, avlodlar o‘qiydigan san’at asari bo‘lishi kerak. Sodda misralarda qo‘shma fikrlarni aytish shoirdan katta aql va ijodiy jasoratni talab qiladi.

Shoir Shafoat Termiziy bir umr adolat, haqiqat yo‘lida ijod qildi. Ana shu adolat va haqiqatni istiqlol berdi. Shoirni bir umr to‘ydirmaydigan narsa – bu mustaqillik.

Turk dunyosi yulduzi Chingiz Aytmatovning mashhur bir gapi bor: «Inson bir-biriga achinmasa, qayg‘urmasa, inson haqiqiy insonga aylanmaydi, u haqiqiy inson hisoblanmaydi.»

Adabiyotchilar ko‘pincha shoir ijodidan shaxsiyat axtarishadi. Aslida ijodi va shaxsiyati bir-biriga o‘xshamas adiblar ham uchraydi. Shu jihatdan shoir Shafoat Termiziy shaxsiyati buyuk edi. Ba’zan shaxsiyati ulug‘ adiblar yaxshi asarlar yaratishadi deyishadi.

Shoir Shafoat Termiziyning belgilari: o‘ta sodda, kamsuqum, jiddiy, kamtar, halol, birovga ozor bermaslik, past ovozda so‘zlash, o‘zini shikasta tutish.

Sobiq Ittifoq davrida oliy o‘quv yurtlariga kirish uchun iltimoschilar ro‘yxati tuzilardi: o‘g‘lim, qizim, yetti yot jiyan, o‘zi yo‘q singil, hammasi mashmasha gaplar, oddiy inson bolasi o‘qishga kira olmasdi. Shoir Shafoat Termiziy ana shunday dahmazalardan qochib, o‘z o‘g‘lining oliygohga kirishi uchun rektordan iltimos qilmagan.

Uning qismati, taqdiri, ruhiyati she’riyat edi. Biz tahlil qilmoqchi bo‘lgan shoir Shafoat Termiziy she’rida Surxon navolari, sodda va samimiy odamlari, dasht-u qirlar sadosi, To‘palang daryosining shovqini, beqiyos Bobotog‘ manzaralari, Termizning jazirama issig‘i, Hakim Termiziy va Iso Termiziyning so‘nmas ruhlari, Zaravut qadamjosi, Boysunning sho‘x dilbari, Surxon dilbarining nazokati, termizlik qiz nag‘malari, ozodlikning mangu qo‘shig‘i, Teshiktosh g‘orining sirlari va boshqa badiiy olamning intiq va mushtoq talqinlariga duch kelasiz.

Misralar o‘ta tabiiy chiqqan. Shoir tuyg‘ularining zarbli aks sadosi bor. Fikrning tiniqligi, kam so‘z ishlatish, chuqur ifoda san’ati shoirning mahoratidan darak beradi. Siz she’rda fikrlar bayonini emas, his-tuyg‘ularning yorqin yonishini ko‘rasiz. Shoirning so‘zga qanday mazmun berishini, fikrni yaqqol, muxtasar ifodasini quyidagi misralarda ko‘rasiz.

Davrang to‘rida men ham soz chaldim, baxshi bo‘ldim,
Zavqingdan zavq o‘rganib, kundan-kun yaxshi bo‘ldim.
Goh davrang yoshullisi, gohi yoshi bo‘ldim,
Ovunchim necha qalblar quvonch naqqoshi bo‘ldim.

Oddiygina «qalblar quvonch naqqoshi bo‘ldim» iborasi shoir ijodining bosh tomirlaridan biridir.

Adabiyotimizda ko‘proq ona, Vatanga muhabbat mavzusi ustunlik qilib kelmoqda. Vatan mavzusini hech bir adib chetlab o‘tmagan. Mashhur adib Chingiz Aytmatovning bir fikri aslo o‘zgarmaydi: «Vatanni sotib ham, yelkaga ko‘tarib ketib ham bo‘lmaydi.» Shu sohada Hamid Olimjon, Oybek, Abdulla Oripov, Muhammad Yusufning Vatan haqidagi she’rlari bir-biriga o‘xshamaydi, o‘ziga xos talqin, poetik ifoda bor, bu she’rlar yurakni entiktirib yuboradi, mavj-la tuyg‘ularga to‘ldiradi. Hamid Olimjon va Oybek she’rlarida ko‘proq O‘zbekistonning badiiy manzarasini chizadi, peyzajga keng o‘rin beradi. Shoir Shafoat esa fikrlarini hikmatga buradi. Ijod jarayonida Vatanga xos chiroyli, ohori to‘kilmagan ifodalarni qo‘llaydi.

Sen Vatan umrlar bahori, bobo tarix yo‘llarining bari, Shiroq, Temuriylar tadbiri, Beruniy va Navoiylar taqdiri, ota meros jannat paydo tuproqsan, sen tolesan xalq quvonchi va g‘ami, sen o‘zingsan qismatimiz hakami, noming jangda muqaddas ont, ona so‘zing eng muqaddas pand, hurriyatingiz – Humo qushing hilpiratgan yalov, mangu o‘lmas istiqloling qalbda yoniq olov, yetti iqlim ipak yo‘li sen – zaminning ustboshi, sen saxovat ob-havosi, sen o‘zbekning quyoshi.

Shoir she’rni samimiyat va faxr bilan tugatadi:
Ming yillarkim o‘zbekona pok tutgansan shoningni
Ming asrlar yurtim yana sharaf chulg‘ar nomingni,
O‘zbekona haqiqat bu, o‘zbekona qasamyod,
O‘zbekiston bo‘lajaksan, O‘zbekiston toabad.

«Temuri bor o‘zbekmiz» she’ridagi badiiy topilmalar kitobxonni lol qoldiradi, shoirning fikr bobidagi yuksak mahoratiga guvoh bo‘ladi. O‘zbekona faxrlanish, iftixor tuyg‘ularini e’zozlaydi, ulug‘laydi. O‘zbekning millat sifatidagi o‘rnini go‘zal chizadi, tarix bilan hamohang manzara yaratib, qalblarda g‘urur tuyg‘usini jonlantiradi.

Temuri bor o‘zbekmiz:
Qadim turk zuvalai zamiri bor,
Burundan Shumergacha tomiri bor,
Qalbda «O‘zim bek» degan amri bor,
Mangulikka yo‘g‘rilgan umri bor,
Ulug‘ yo‘lchi yulduzi – Temuri bor o‘zbekmiz.

Shoirning she’riy qobiliyatini bilish uchun «Bizkim Termiz» monologini o‘qish kifoya qiladi. «Er-suvimiz ul ilohiy rizqdir, «Payg‘ambar» ul ko‘ksimizda orol nomi, balki shunda paydo Zardusht, Spitamen, Fotih voiz so‘ng Iskandar, Homer bo‘ldi, «Avesto»miz yondi chala ko‘mir, Sharq-G‘arb bizda vayron bo‘ldi, biz ezgu nur Haq nurining parvonasi, ziyo ipak yo‘llarni nor Parvonasi, buddaning biz adabiyot parvonasi, so‘ng Muhammad quyosh oyi jonli, jonsiz bor olamning bir Xudoyi, bot biz bo‘ldik ul davlatning tayanch joyi, Nabiyshunos ulug‘lardan bitta bo‘ldik, tasavvufga hakim, hakam katta bo‘ldik, ezguliklar ummatiga bizkim, pir biz, «Avesto», «Tipitika», «Injil», «Qur’on» ruh mulkiga ezgu to‘fon – sohibqiron, to‘fonlarni tindirgan biz Termiz – Turon ezguliklar ummatiga bizkim, pir, yigirma besh asrning cho‘ng bahosi bizkim, qirqchillatgan Termiziylar dahosi biz».

Bu she’rda shoir fikrni qanday libosga o‘rashni yaxshi biladi. Misralarda shoirlar, chaqiriq, da’vat, turli oshiqcha fikrlar yo‘q. Shoir qanday so‘z aytishni yaxshi biladi, fikrlarda salmoq va hikmat sadolari yangraydi. She’rdagi asosiy tomiri vatanparvarlik, sayyidlari ulug‘ bo‘lgan Termiz tarixini misralarda jonlantirishdir. Shoir Shafoatning o‘z she’riy tili bor: bu lo‘ndalik, fikrning tiniqligi, badiiy vositalarni o‘z o‘rnida ishlatishdir. Baribir, she’rda hurlikka chanqoqlik, tashnalik seziladi. Chunki biz tariximizni bilmadik va o‘rganishga yo‘l qo‘yishmadi.

Istiqlol esa bizning shonli, viqorli, salmoqli, mo‘tabar tariximiz bizni quvontiradi.

«Ona yurt» she’ri esa qadimgi tarixning olamli, g‘amli hamda shodon damlarni esga tushiradi, olis yo‘lning inqirozdir, oboddir, tarixlardan ulug‘ ishing ona yurt, goh sen baqtir, kushon, chog‘on, tohar, so‘z va sozli zavq elining bahori, goh qismating yot qullarga topshirding, necha bobo murodingni o‘ldirding, ikki shoiringni suvga oldirding, daryo-daryo to‘kkan tersan, «Alpomish»day doston, she’rsan.

Quyidagi misralarga e’tibor bering:
Yaylovlaring kimning o‘tar yaylovi,
Darbandlaring ne uyurlar boylovi,
Davronlaring qay qismatlar saylovi?

Ba’zan biz mustaqillikni tinchgina qo‘lga kiritdik deb xom xayollarga berilamiz; hatto mustaqilligimizga ola ko‘z bilan qaragan ba’zi bir nusxalar davlatimizning konstitutsion tizimini o‘zgartirishga ham urinishdi. Bu kurash zaminida ne-ne azob, uqubat, uzluksiz istibdod va shaxid ketgan Vatan ozodligi yo‘lida to‘kkan mo‘tabar qonlar to‘kilgan, hamma yaxshi biladigan bir haqiqat bor: «Tarixsiz kelajak yo‘q».

Shoir «Zaraut» she’ri asrlarning tilsiz guvohi, o‘tmishni yorituvchi obidadir. Bu she’rda tarixning o‘ziga xos tarixi – Zarautsoy manzaralari berilgan, shoirni shaydo qilgan misralarga jon bag‘ishlaydi. Bir qadim tarixsan, sen ham Zaraut, ajdodlar senga o‘n yoki qirq ming yil shakl-shamoyil bermish, tosh kitobsan, sen ajdodlar merosi, ruhiy tarix – o‘zlikka sovut, yengilmas bir qal’asan;

Shoir faxrlanib ketadi:

Shu Vatan millatning qutbul Qur’oni,
Shu o‘zbek – ming yillik tojdor Turoni.
Har uy ulg‘a etar bir Sohibqironni,
Shay – yovga solgali burgutday chovut,
Qudrat va qanotsan sen-da Zaraut.

She’ri so‘ngida shukronalik, chuqur ehtirom aks etadi:

Sening saltanating abadiy paydo,
Qo‘hitang saroying, malikang bahor.
Shukur nasib etsa ziyorat, diydor,
Poyimizga yozgil poyondoz – movut,
Assalom alaykum, hazrat Zaraut.

«O‘ta dunyo» she’ridagi falsafiy mulohazalar sezgirlikka undaydi, hayotning mohiyatini chuqur anglashga da’vat etadi: «O‘tar dunyo, o‘tdi, do‘st-u g‘ayir o‘tdi, arbob-orif, oshiq Zuhro Toyir o‘tdi, har o‘tarning xos qismati, ko‘rari, har sobitning turari bor, nurari bor, har paykalning pisharining o‘rari bor, hosil sohibining so‘rari bor, so‘rari bor falangida nima qoldi? Mulki foniy, bir ta’ma qoldi, falangidan qayt himo qoldi, betavfiqlikdan zino qoldi, boylarning qurgan ko‘shk, saroyi qani? Milliy bedor vijdon sari sa’ying qani? Tuproq o‘pib Vatanim deb kuzatsang-a, suyaksizning soxtalikdan tiyapsang-a».

She’rdagi xotima kuchli iztirob, alam qoldiradi:
Shoir o‘tdi kunlari yo‘q, shomlari yo‘q,
Haqdan bo‘lak kamlari yo‘q, komlari yo‘q,
So‘zdan bo‘lak shonlari yo‘q, nomlari yo‘q,
Yo‘q-yo‘q yo‘qchilik Shafoatga doir o‘tdi.
Oh, o‘tdi-ya, bu olamdan shoir o‘tdi.

Biz o‘z e’tiqodimizdan qaytib yashadik. Hammamiz dindan qaytib, kommunistik mafkura o‘z g‘oyaviy qurolimiz bo‘lib qoldi, iymondan ajratishga harakat qilishdi, o‘z urf-odatlarimizni unutdik. Hovlilarga qulflar urildi, ba’zi bir og‘alar marosimlarini o‘zlashtirdik, yigit-qizlarning ko‘chada quchoqlashib yurishi, bo‘sa olishi kabi yaramas odatlar hayotimizga singidi.

Hayriyat, istiqlol o‘z eshiklarini ochdi. Shu jihatdan shoir Shafoatning «Imom Termiziyga munojot» she’ri xarakterlidir.

U yo‘llar makruhdir, izga qaytaman,
Sunnat haqiqat, so‘zga qaytaman,
Ahli mo‘min sizga, o‘zga aytaman,
Men izga qaytaman – o‘zga qaytaman,
Yo Imom Termiziy, sizga qaytaman.

Shoir buning sabablarini izohlaydi: «Ko‘r edim to‘liqmi, yarim basir, telbami, manqurtmi, aqli qosirman».

Shu satrlar mash’um tuzumga aybnoma sifatida yangraydi:

«Uchlik» mashinasiga sallamni berdim,
So‘ng qalam, iymonni, kallamni berdim,
Arbobu adibu mullamni berdim,
Men izga qaytaman, o‘zga qaytaman,
Yo Imom Termiziy, sizga qaytaman.

Shoirning nadomati, afsusi yanada chuqurlashadi: «Merosni toptash ham madaniyatmi? Ajdodni toptash ham ma’naviyatmi? Yolg‘onni maqtash ham aynul hayotmi? Kufr darsini oldim, bu sirim, menda iymon yo‘qdir, bo‘lsa ham yarim».

Tuyg‘ular tiniqligi qahrga aylanadi:
Tuf, yolg‘on dunyoga, asl qaydasan,
Sharq fikri jam etgan hosil qaydasan,
Haqqa yetaklagan Rasul qaydasan?
Men izga qaytaman, o‘zga qaytaman,
Yo Imom Termiziy, sizga qaytaman.

Shoirning «Beruniyga» she’ridagi badiiy topilmalar fikrni aniq va lo‘nda aytishi uning o‘ziga xos mahoratidan darak beradi:

Falakning charxiga ketdi o‘ralib,
Xudo qadar shohlar va qancha zamon.
Sen-chi bu o‘yinda chiqolding g‘olib,
Shu g‘altak ustida kelajak omon.

Beruniy bobomiz haqidagi fikrlar badiiy yuk tashiydi: «Buyuk aql bilan buyuk ish, kim jahon ilmini senchalik bilib oladi, aqlning olmas toshlari bilan kamol qasriga qo‘yding poydevor, bugungi aqlda sen qo‘ygan g‘ishtlar bor, shohlar bir asr saqlar xotirot, sen esa Baqoning taxtidan turib, o‘n asr yillarni sanading bir-bir, sen olgan qo‘rg‘onning bitta g‘ishtini ololmay chiridi millionlab shamshir, to‘xtamas hech shuhrat soating mili, sen mangulik mulkiga hokim».

Odamzodning ilk makonlaridan biri «Teshiktosh g‘ori» she’rida ana shu mangulik makoni haqida so‘zlaydi:

Million yildirkim guvohi shu g‘or,
Momo Havo qilgan buyuk «xato»ning.
Shu g‘orga quvildi ma’sum gunohkor,
Ul to‘ng‘ich farzandi Odam Atoning.
Uning qarshisida bepoyon dunyo,
U o‘ziga qo‘ydi inson degan ot.
Kunlik zaruratga darkordir deya,
U qila boshladi har kun kashfiyot.

U kashfiyot nima edi? Prometey bo‘lib topgan olovdan ushbu g‘orni yoritdi.

Ana shu olovda kelajak va bizning sher bor edi.
Odamzod beshigi shu muqaddas g‘or,
Ne-ne qasrlardan buyuk ming karra,
... Bunda ko‘milgan zot na podshoh, na qul
Ul erda hayotning xilvatning shohi.

«O‘zbekiston o‘zing yagona» she’ri topilmalarga boy. «O‘zbekiston o‘zing yagona, mangu chorlov, mangu tarona, ey Vatan ona – tengsiz yagona, O‘zbekistonim – ozod koshona, ketar bo‘lsam bag‘ringdan yiroq, men olaman bir hovuch tuproq, qiynar bo‘lsa sog‘inch va firoq, o‘sha tuproq taskindir, biroq».

Shoir dildagi muddaosini yuzaga chiqaradi:
Sen umrimning sevinchi, ohi,
Orzu qilsam, orzumning shohi,
Sajda qilsam duom ilohi,
Uvol-savobimning gunohi.

«Dunyoda men topgan eng oliy qadr» she’ri Vatan haqidagi uning badiiy taronasidir. Shoir nazarida: «Vatan Bobotog‘im, orolim, dashtlarida kezgan tarolim, men ov qilgan tog‘larning zovi, u qirdagi bobom o‘tovi, avlodimga beshik, ajdodimga qabr, tuprog‘i ilohiy ifor bag‘rida onam isi bor til, tug‘rom, bayrog‘im – Vatan jamolim».

She’r ehtirosli tugaydi:
Avlodimga beshik, ajdodimga qabr,
Shu ona Vatandir, ozod Vatandir.
Dunyoda men topgan eng oliy qadr,
Faqat shu muqaddas Vatanga tandir.
Oybekning mashhur «Na’matak» she’ri bor:
Nafis chayqaladi bir tup na’matak,
Yuksakda, shamolning belanchagida.
Quyoshga ko‘tarib bir savat oq gul,
Viqor-la o‘shshaygan qoya labida,
Nafis chayqaladi bir tup na’matak…

Mayin raqsiga hech qoniqmas ko‘ngil,
Vahshiy toshlarga ham u berar fusun.
So‘nmaydi yuzida yorqin tabassum,
Yanoqlarni tutib oltin bo‘sa-chun,
Quyoshga tutadi bir savat oq gul!
Poyida yig‘laydi kumush qor yum-yum…
Nafis chayqaladi bir tup na’matak…

Shamol injularin separ chashmadak,
Boshida bir savat oq yulduz-chechak,
Nozik salomlari naqadar ma’sum.
Tog‘lar havosining feruzasidan,
Mayin tovlanadi butun niholi.
Vahshiy qoyalarning ajib ijodi:
Yuksakda raqs etar bir tup na’matak,
Quyoshga bir savat gul tutib xursand!

Ushbu she’r nafosat, go‘zallik hamda tabiat jilvasining o‘ta noziklik bilan chizilgan go‘zal namunasidir. She’rdagi badiiy topilmalar: «nafis chayqaladi bir tup na’matak, shamolning belanchagida, quyoshga ko‘tarib bir savat oq gul, o‘shshaygan qoya labida».

«Vahshiy tog‘larga ham u berar fusun, so‘nmaydi yuzida yorqin tabassum, yanoqlari tutib olgan oltin bo‘sa, poyida yig‘laydi, kumush qor, nozik salomlari naqadar ma’sum, tog‘lar havosining firuzasidan mayin tovlanadi butun niholi, vahshiy qoyalarning ajib ijodi». Bu she’rda o‘lkaga bo‘lgan cheksiz muhabbatni hamda sadoqat, vafoni ko‘rish mumkin. Tog‘ manzarasining hech kim chizmagan beqiyos rassomona tafti bor.

Ushbu she’rlar har qanday vaqt silsilasiga ming yillar bardosh beradi, fikrlar tiniqligi, jozibasi mutlaqo o‘lmaydi. O‘zbek adabiyotida bunday she’rlar anchagina.

A.S.Pushkinning «Bulut» she’ri san’atning buyuk asari (V.G.Bellinskiy).

Bo‘ronda tarqalgan, ey so‘nggi bulut!
Yolgiz sen chopasan ko‘kda shu minut;
Yolg‘iz sen tashlaysan mungli ko‘lanka,
Shodmon kunda g‘amgin yolg‘iz sengina.

Boya sen kurshovding osmon yuzini,
O‘rovdi dahshatli chaqin o‘zingni;
Sen – sirli, vahmali guldiradingu,
Tashna yer qo‘yniga to‘ldi yomg‘ir – suv.

Bas, bo‘ldi, tarqalgin! Fursating o‘tdi,
Yer salqin va toza; bo‘ron ham ketdi.
Shamol ham erkalar tol barglarini,
Tinch ko‘kdan nariga haydashdi seni...

She’rda shoir tuyg‘ularni nazokat bilan qalamga oladi, ana shu his-hayajon tuyg‘ularni mohirona nafosat bilan bezaydi. Bulut ko‘chma ma’noda kelib shoirning ichki kechinmalarini berishda vositachilik qiladi: bo‘ron, ko‘k(osmon), soya, yashin, yomg‘ir, daraxt, shamol ramzlariga alohida mushohada yuklaydi.

Odatda kitobxonni sayoz, voqelikning quruq bayoni berilgan, shoirbob his-hayajondan yiroq, qalbning dramasi (bo‘lgan) bo‘la olmagan lirika qoniqtirmaydi. Bizga chinakam qalbdagi ruhiyatini ochib beradigan she’r (san’at asari) kerak.

Lirika uchun asosiy mavzu: qalbning zavqlari, mavji, taronasi, qayg‘u olam, shodlik va quvonchdir. Yana ta’kidlashga to‘g‘ri keladi, zamon o‘zgardi, odamlar o‘zgardi, endi bizga qalbni ovutadigan, taskin beradigan, go‘zallik olib kiradigan asarlar kerak. Tasvirda noan’anaviylik paydo bo‘ldi. O‘zbek nasrida bu ishni adabiyotni yangilashni, voqelikni yangicha idrok etish, turli xil qoliplardan qochishni, o‘ziga xos ifoda usuli topishni U.Hamdamov, N.Eshonqul, X.Do‘stmuhammad, E. A’zam va I. Sulton eplashmoqda.

Xo‘sh, poeziya-chi?! Bu haqda keyinroq...

Shoir Shafoat she’rlarida tematik jihatdan rang-baranglikni ko‘ramiz.

«Ota» she’rida otaga bo‘lgan mehrning aksini ko‘ramiz: «Siz kasbing deb tutqazmay tayoq, kitoblar shahri aro qo‘yding sayoq, qog‘oz uy boshladim men mo‘rt savdoyi, hidi siz ko‘z tashlang imroratimga, yaroqlimi unga bu she’riy loyiha, buzib tashlamasmi raqib bir kun, shoirlik bu bemansab joyim».

Lekin shoir o‘ziga yarasha kitobxonlar orttirdi, she’riy kalomni munosib e’zozladi, Surxonda adabiyotning jonkuyar kuychisi va uning fidoyi targ‘ibotchisiga aylandi. Bekorga Surxonda erkalab shoir Shafoat deyishmaydi. Unga shoirlik, el baxshisi bo‘lish urug‘ida bor. Akasi baxshi o‘tgan. U ko‘plab terma va dostonlarni kuylagan. Shoir Shafoat she’rlaridagi baxshiyona ohanglar, badihago‘ylik qonda bor.

«Singiljon» she’rida singilning dardlari va unga shoirning dil izhori bor; dardga sheriklik, g‘amgusorlik yangraydi; nechun sen bir o‘zing paykal qo‘ynida parishonsan, ufqlarga mungli qaraysan, kimgadir mushtoqmi yoki yosh ko‘ngil;

O‘tkinchi bo‘lsa gar sening dardlaring,
Sevinch qo‘shiqlarni aytib ovutay.
Og‘ir bo‘lsa agar dardu shartlaring,
Dardkashman, dardingni barobar yutay.

«Ota tilagi» she’rida tilaklar yuzaga chiqadi, elning ko‘z nuri bo‘l, yurt bog‘ida guldek bo‘y cho‘zaver, jajji umrim uchun tuzilgan shu to‘y, to‘ydagi gaplarning ko‘pi bola qalbingga sig‘mas, mo‘ylovdan ko‘ra sutning ta’mi yaqin qalbiga, tilimda shukrona, qalbimda umid. Lekin xavotirlik, bezovtalik qalbda bor:

Biz ota-bolamiz, bizning burchlarni
«Qobusnoma»larda bitgan kotiblar.
Lekin katta hayotda vay bir burjlari
Hamon egallamish Abdulatiflar.

Lekin ana shu sarosimalikni yaxshi tilaklar bosib ketadi: Alpomish kelbatli yigit bo‘lasan, sen bilan bezalar qizlarning tushi, to‘ying boraversin tong kabi yorib.

Rezyume. Ushbu maqolada Shafoat Rahmatulla Termiziy she’rlari kompozitsiyasida badiiy detallar, jumladan uning peyzaj, narsa-predmet, interyer kabi turlaridan keng foydalangani va asar tuzilishining o‘ziga xosligini ta’minlagani ilmiy tahlil etiladi. Shoira ijodiy kredosi hisoblangan tasvir ob’ektivligini yuzaga chiqarishda qahramon holati uning ichki ruhiy dunyosi, tasvirning aniq va ishonchliligi, muallifning badiiy maqsadini yuzaga chiqarishda badiiy detallar muhim ahamiyat kasb etadi.

Resume. In this article, the writer Thanks the Shafoat Rahmatulla Termiziy kompozitsion story of artistic details, including its landscape, things-objects, interiors, such as the widely used cultivars havei made that provide specific and the gameis scientific analysis. The writer is the occurrence of internal mental image out of his hero status kredosi creative ob'ektivligi the world, and the reliability of the image is clear, the author details in the likelihood of out your artistic artistic goals] which plays an important role.

Резюме. В данной статье будет проведен научный анализ рассказов, в Шафоат Раҳматулла Термизий которых широко использованы художественные детали, в том числе такие его виды, как пейзаж, вещь-предмет, интерьер, и, которые обеспечили оригинальность структуры произведения. В выводе на поверхность объективности образа, творческим кредо которого является писатель, состояние героя, его внутренний духовный мир, ясность и достоверность образа, художественная детальность работы приобретают важное значение при выводе на поверхностьхудожественного замысла детали становятся важнымиКлючевые слова:композиция, художественная деталь, образ, природа,пейзаж деталь, предметная деталь, экспозиция, интерьердеталь, художественнаяконцепция